

Igitabo cya Daniyeli — Nomero Ijana na Mirongo Cyenda n'Ibiri

*Guhishura Amateka Ahishwe: Guhuza k'Ubuhanuzi byo muri Daniyeli 11
n'Ishyirwaho Ikimenyetso ku 144,000*

Jeff Pippenger
2024-04-22

Turimo kwita ku “mateka yahishwe” y’umurongo wa mirongo ine wa Daniyeli igice cya cumi na kimwe, aho arekera ubuhamya bwawo bwanditse ku gihe cy’imperuka mu mwaka wa 1989, ugakomereza ku itegeko ryo ku Cyumweru ryo mu murongo wa mirongo ine na rimwe. Ayo mateka yahishwe ahagarariye imiterere yo guhuza imirongo yose y’ubuhanuzi y’iminsi y’imperuka, kuko ikimenyetso cy’abihumbi ijana na mirongo ine na bine gishyirwaho muri ayo mateka yahishwe. Ayo mateka ni ho ikigeragezo kijyana no kuremwa kw’ishusho y’inyamaswa kibera. Ni yo mpamvu rero ayo mateka ari yo amateka aho inzozo yahishwe ya Nebukadinezari yerekeye ishusho y’inyamaswa ihishurirwa. Ayo mateka yahishwe ni ho amateka yahishwe atangirira ku ngoma ya mbere ya Donald Trump asozerera mu murongo wa kabiri wa Daniyeli cumi na rimwe akagera ku murongo wa gatatu. Ayo mateka yahishwe ni cyo gice cy’ubuhanuzi bwa Daniyeli bufitanye isano n’iminsi y’imperuka, kandi ni yo Ihishurirwa rya Yesu Kristo rihishurwa mbere gato y’uko igihe cy’igeragezwa kirangira ku itegeko ryo ku Cyumweru. Iyi mirongo yose y’ukuri igereranywa no gukurwaho kw’ikimenyetso cya karindwi kandi cya nyuma.

Imirongo icumi kugeza ku ya cumi n’itanu yo muri Daniyeli igice cya cumi na kimwe igomba guhuzwa n’ayo mateka yahishwe, kandi itatu ya nyuma muri iyo mirongo yerekana imirongo itatu y’ubuhanuzi. Igaragaza igihe ubupapa bwongera kwivanga mu mateka, nk’uko bwabigenje mu mwaka wa 200 M.K., ubwo Roma ya gipagani yinjiraga bwa mbere mu mateka y’ubuhanuzi ashyikirizwa muri Daniyeli igice cya cumi na kimwe, umurongo wa cumi na kane. Uwo murongo, no gusohora kwawo mu mateka ya Roma ya gipagani, byashimangiye iyerekwa, kuko Roma ya gipagani yari ikimenyetso cy’ububasha bwishyize hejuru, bwanyaze ubwoko bw’Imana hanyuma bukagwa. Ubuporotesitanti bw’ubuhakanyi bwakoresheje uwo murongo buwerekeza kuri Antiyokusi Epifane, ariko Abamilerite bawerekeje kuri Roma ya gipagani, bamenya ko uwo murongo ari ukuri kwo kugerageza mu mateka y’Abamilerite. Uyu munsu, abahanga mu by’iyobokamana b’Abadiventisiti b’i Lawodikiya b’iki gihe bongera kwigisha ko ari Antiyokusi Epifane, bityo bikaba byongeye kuba ukuri kwo kugerageza.

Ntabwo ari ukuri kwo kugerageza gusa, ahubwo uwo murongo n’isohozwa ryawo mu mwaka wa 200 mbere ya Kristo bigaragaza igihe indaya y’i Tiro (Roma y’iki gihe) itangira kuririmba indirimbo zayo za satani, kandi byerekana ubupapa bwinjira mu mateka y’iminsi y’imperuka; bityo bikaba bihagarariye ukuri kw’ibanze kwo kugerageza ko mu minsi y’imperuka, guhuje n’ukuri kwo kugerageza kugaragazwa n’impaka zo mu mateka y’Abamilerite.

Iyo mirongo itatu na itatu na yo igereranya umurongo w'ihembe rya Repubulikani ry'inyamaswa yo mu isi, kandi igaragaza intambwe z'ubuhanuzi za Donald Trump ubwo yinjira muri manda ye ya kabiri ari perezida wa munani ukomoka kuri ba perezida barindwi, mu murongo wa ba perezida watangiriye kuri Ronald Reagan mu gihe cy'iherezo mu 1989. Nyuma y'Intambara ya Raphia yo mu murongo wa cumi na kabiri, "Antiyokusi" abanza guhagarika ubwigomeke bwo muri Leta Zunze Ubumwe z'Amerika, hanyuma akitegura intambara irwanya ubglobalizimu, igereranywa na Egiputa mu Ntambara ya Panium. Trump atsinda iyo ntambara, ariko iyo ntambara itangiza Intambara ya Gatatu y'Isi Yose (Actium). Ibyo bikorwa byagereranyijwe na Antiyokusi wa III Magnus, wari waratsinzwe na Egiputa mu Ntambara ya Raphia, ariko akazihorera atsinda mu Ntambara ya Panium.

Mu murongo wa cumi na gatatu, "nyuma y'imyaka runaka," nk'uko Uriah Smith abivuga, "Antiyokusi Maginusi, amaze guhosha ubwigomeke mu bwami bwe, no kugarurira ibice by'iburasirazuba mu kumvira kwe no kubishyira ku murongo, yari abonye umwanya wo gutangira igikorwa icyo ari cyo cyose igihe Epifanesi wari ukiri muto yazaga ku ngoma ya Egiputa; kandi abonye ko aya ari amahirwe meza cyane yo kwagura ubutware bwe ku buryo atari ayo gucikanwa, yakusanije ingabo nyinshi cyane, ziruta iza mbere". Trump azabanza guhosha ubwigomeke mu bwami bwe, hanyuma ategure ingabo nini kurusha izo yari afite igihe yatsindwaga mbere. Trump yatsinzwe mu mwaka wa 2020, mu isohozwa ry'Ibyahishuwe igice cya cumi na kimwe, igihe inyamaswa y'ubuhakanyi, ihagarariye ubglobalisimu bw'isi yose, n'abglobalisti bo mu mashyaka yombi, Democratic na Republican, bibaga amatora; kandi, nk'ingabo y'ingenzi ya gisirikare y'indwanyi ya maraya w'i Tiro, bizaba na none ugutsindwa igihe Putin azanesha Ukraine.

Umurongo wa gatatu w'ubuhanuzi muri iyo mirongo itatu turimo gusuzuma ni umurongo w'Abaporotesitanti b'abahakanyi, nk'uko uhagarariwe n'umurongo w'Abamakabayo, n'ubwigomeke bwabo ku mihati ya Antiochus Epiphanes yo guhatira Abayuda kwakira idini ry'Ubugiriki. Umurongo wa Trump n'umurongo w'Abaporotesitanti b'abahakanyi bihagarariye imbaraga ebyiri amaherezo zizahurira mu ihembe rigereranywa n'igishushanyo cy'inyamaswa. Umurongo wa cumi na gatatu kugeza ku wa cumi na gatanu uhagarariye amateka ageza ku itegeko ryo ku Cyumweru, kandi imirongo ibiri y'Abaporotesitanti b'abahakanyi n'Abarepubulikani b'abahakanyi yerekana imikoranire y'izo mbaraga ebyiri uko zegerana zikaza guhinyuza Itorero na Leta mbere y'itegeko ryo ku Cyumweru.

Mu nyandiko zashize twagaragaje ko ibyabaye bitatu bihagarariwe n'amatariki ya 1776, 1789 na 1798—bihagarariye Itangazo ry'Ubwigenge, Itegeko Nshinga, hamwe n'Amategeko y'Abanyamahanga n'Ay'Ubwigomeke—byerekana igihe cyagejeje ku itangira ry'inyamaswa yo ku isi nk'ubwami bwa gatandatu bwo mu buhanuzi bwa Bibiliya. Ni yo mpamvu ibyo bimenyetso by'ibihe bitatu bihagarariye ibimenyetso by'ibihe bitatu biyobora ku iherezo ry'ubwami bwa gatandatu bwo mu buhanuzi bwa Bibiliya. Twagaragaje ko imyaka makumyabiri n'ibiri ikubiye hagati ya 1776 na 1798 ishushanya igihe cyo gushyirwaho ikimenyetso kw'abihumbi ijana na mirongo ine na bine, kuko umubare makumyabiri n'ibiri ari ikimenyetso cy'ihuzwa ry'Ubumana n'ubumuntu.

Twabonye muri ayo mateka ikimenyetso kiranga “Ukuri,” kuko ibimenyetso by’inizira bya mbere n’ibya nyuma bigaragaza ubwigenge bwashinzwe n’ubwigenge bwakuweho. Ibyo bimenyetso by’inizira uko ari bitatu bihagarariye ikimenyetso nyamukuru cy’inyamaswa yo mu isi, kuko byose bihagarariye ukuvuga kwa Leta Zunze Ubumwe za Amerika, kuko “ukuvuga kw’ishyamba ari igikorwa cy’ubutegetsi bw’amategeko n’ubw’ubucamanza.” Ikimenyetso cy’inizira cyo hagati cyo mu 1789 n’Itegeko Nshinga cyemejwe n’abakoloni cumi na batatu, kandi inyuguti yo hagati mu ijamba ry’Igiheburayo risobanura “Ukuri,” ni iya cumi na gatatu. Imyaka makumyabiri n’ibiri uhereye mu 1776 ukageza mu 1798 na yo ihura n’inyuguti makumyabiri n’ebiyiri zigize inyuguti z’ururimi rw’Igiheburayo.

Twabonye kandi ko Amategeko y’Abanyamahanga n’ay’Ubugumutsi yo mu 1798 agaragaza igihe Leta Zunze Ubumwe z’Amerika zivugira nk’ikiyoka. Amateka y’ishyirahamwe ry’Abayuda n’i Roma, ari mu murongo w’Uburorotesitanti bw’ubuhakanyi bwo mu mirongo ya cumi na gatatu kugeza kuri cumi na gatanu ya Daniyeli cumi na rimwe, agaragaza igihe igishushanyo cy’inyamaswa gishyirwaho, kandi ishyirwaho ry’icyo gishushanyo ni ryo kigeragezo cya nyuma ku bihumbi ijana na mirongo ine na bine. Ni cyo kigeragezo bagomba gutsinda mbere y’uko bashyirwaho ikimenyetso. Bityo rero, ishyirahamwe ry’Abayuda kuva mu 161 BC kugeza mu 158 BC ni ingingo ikomeye y’icyo kigeragezo aho abahamagariwe kuba mu bihumbi ijana na mirongo ine na bine basohozwa.

Kwemera ko 161 mbere ya Kristo kugeza kuri 158 mbere ya Kristo bigereranya igihe gisimburwa n’ishyirahamwe ry’Abayuda, bihabanye n’inyigisho z’amateka, kuko abahanga mu mateka bigisha ko iryo shyirahamwe ryabayeho mu 161 mbere ya Kristo, mu gihe Abamillerite bo bigishaga ko ryabayeho mu 158 mbere ya Kristo, kandi ukwemeza kwabo kuri iyo ngingo kugaragazwa ku mbonerahamwe zombi zera.

Ikibazo si ukumenya gusa niba abahanga mu mateka barakosheje cyangwa barabaye ukuri mu gushyira ihuriro ry’Abayuda ku mwaka wa 161 mbere ya Kristo, cyangwa niba Abamillerite barabaye ukuri mu kugaragaza 158 mbere ya Kristo. Muri ayo mahitamo yombi, hari itsinda ryakwemera amahitamo yawe. Ikibazo ni ukumenya niba abahanga mu mateka n’Abamillerite bombi barabaye ukuri, kandi niba ukuri ku byerekeye ihuriro ry’Abayuda mu by’ukuri guhagarariye igihe runaka, aho kuba imwe muri izo ngingo ebyiri zishoboka zonyine mu mateka.

Mu ngingo zabanje twatanze ibyo twizera ko ari imitekerereze yemewe kandi yejejwe, yerekana ko isezerano ry’uroma n’Abayuda risobanura igihe kuva mu mwaka wa 161 Mbere ya Kristo kugeza mu mwaka wa 158 Mbere ya Kristo, kandi ko icyo gihe gishushanyo ishyirwaho ry’igishushanyo cy’inyamaswa. Bityo rero, n’ukwemera ko isezerano ry’Abayuda n’Uroma ari igihe runaka, bihinduka ikigeragezo; kandi muri uwo murongo w’ubuhanuzi bihura n’ukuri kw’uko ishyirwaho ry’igishushanyo cy’inyamaswa ari “ikigeragezo gikomeye ku bwoko bw’Imana.”

Ibyo bimaze kuvugwa, umwaka wa 158 Mbere ya Kristo werekana igihe isezerano ryari hagati y’Abayahudi b’abahakanyi bazwi nk’Abamakabeyo ryashingiweho rikomeye n’i Roma, bityo rikaba ishusho y’itegeko ryo ku Cyumweru, kuko Bibiliya ibaza ikibazo cy’invugoshusho iti: “Mbese babiri bagendana bate batasezeranye?” Umwaka wa 158 Mbere ya Kristo werekana aho

n'igihe Ubuporotesitanti bw'ubuhakanyi buzafatanyaga n'imbaraga z'ubupapa, kandi igihe cyatangiriye mu wa 161 Mbere ya Kristo kikageza ku wa 158 Mbere ya Kristo kigaragaza igihe giserukira kurenwa kw'ishusho y'inyamaswa. Ni ngombwa cyane kumenya ko icyo gihe kigaragaza igihe Ubuporotesitanti bw'ubuhakanyi buzahuriza hamwe amaboko n'Uburepubulikani bw'ubuhakanyi. Izo mbaraga zombi z'ubuhakanyi ziserukiye mu mirongo ya cumi na gatatu kugeza kuri cumi na gatanu, bityo zisangiye ibimenyetso-ngenderwaho bimwe.

Birakwiriye gukoresha imyaka ya 1776, 1789 na 1798 nk'igereranya ry'itariki ya 11 Nzeri 2001, hagakurikiraho Ibigeragezo bya Pelosi byo mu mutwe w'ibikorwa by'ibinyoma byagizwe urwitwazo bifitanye isano n'itariki ya 6 Mutarama 2021, n'igihe cy'irahira ry'amatora ya Biden yibwe, ari byo biganisha ku itegeko ryo ku Cyumweru. Muri uko kubishyira mu bikorwa, Patriot Act yo mu 2001, ihuzwa n'Itangazo ry'Ubwigenge, itanga ikimenyetso ndangamuhanda kigaragaza intangiriro yo gukurwaho k'ubwigenge. Hanyuma ikimenyetso ndangamuhanda cya kabiri, ari cyo rukiko rw'agashinyaguro rwa Pelosi na Schiff ruhuzwa no kwemezwa burundu kw'Itegeko Nshinga, bityo bikaba bigereranya intangiriro yo gutesha agaciro Itegeko Nshinga, hagakurikiraho ikimenyetso ndangamuhanda cya gatatu cy'Amategeko y'Abanyamahanga n'ayo Guhana Imvugo yo Kwigomeka, agereranya Leta Zunze Ubumwe z'Amerika zivuga nk'ikiyoka. Gukoresha ibi bimenyetso ndangamuhanda muri ubu buryo ni ukugaragaza ibimenyetso ndangamuhanda by'Abaporotesitanti b'abahakanyi nk'uko bagereranywa n'Abamakabeya.

Ku rundi rwego rw'inyongera, kumenya ibimenyetso bitatu by'inzira bifitanye isano n'Uburipubulikani bw'ubuhakanyi bitanga ishikirwa mu bikorwa ritandukanye ho gato. Ku wa 11 Nzeri 2001 hahura na 1776, ariko 1789, ku byerekeye Uburipubulikani bw'ubuhakanyi, hahura n'Amategeko y'Abanyamahanga n'Ay'Ubugambanyi (Alien and Sedition Acts), kandi bigashyiraho itandukaniro hagati y'ayo "mategeko" no kuvuga kw'ikiyoka, ari byo bigaragazwa no gushyira ku gahato umunsi wa ku Cyumweru. Igihe iyo mirongo yombi ishizwe hamwe mu rwego rw'ikigeragezo cy'ishusho y'inyamaswa, ikora imiterere y'ubuhanuzi y'ishyirwaho ry'ishusho y'inyamaswa, kandi ikigeragezo gikomeye ku bwoko bw'Imana ni iremewa ry'ishusho y'inyamaswa. Ku bwoko bw'Imana, iremewa ry'ishusho y'inyamaswa rigomba kubanza kumenyekana nk'uko rigaragazwa (riremehwa) mu Ijambo ry'Imana, kugira ngo abantu bo mu minsi y'imperuka babashe kumenya iryo remewa mu isi ya politiki n'idini.

None se ni gute Ibigeragezo bya Pelosi byo ku ya 6 Mutarama 2021 byashoboraga guhura n'Amategeko y'Abanyamahanga n'Ay'Ubugambanyi? Ibigeragezo bya Pelosi biranga ukwishimira kw'inyamaswa yo mu rwobo rutagira epfo na ruguru, yari imaze kwica perezida w'umukire wari warakungiriye isi yose kujya mu mitekereze ya globalizimu. Iyo mateka yo kwishimira yatangiye mu gihe cy'irahira rya Biden kandi ihagarariye igihe kirangirana n'irahira rya kabiri rya Trump. Bikwiriye kuzirikanwa ko Trump yiyamamaza ku mwanya wa perezida incuro eshatu, kandi mu ya mbere no mu ya nyuma aratsinda, ariko hagati intsinzi ye yaribwe n'ububasha byanditswe byera byita se w'ibinyoma. Ibigeragezo bya Pelosi byatangiyeye n'amatora yibwe bigaragaza icyiciro cya kabiri cy'Ibigeragezo bya Pelosi byo kwihorera bitangira ubwo Trump arahizwa ku ya 20 Mutarama 2025.

Igihe cya manda y'ubuperezida bwa Joe Biden gitangirana n'uruhererekane rw'imanza za Pelosi kandi kitarangirana n'uruhererekane rw'imanza za Pelosi. Zombi ni imanza za politiki, ariko abashinjwe mu ruhererekane rwa kabiri rw'imanza ni ba bandi bayoboze urwa mbere. Mu irahira rya kabiri rya Trump harangwa umwaka wa 164 mbere ya Kristo. Irahira rya kabiri rya Trump rigereranywa na 164 mbere ya Kristo, kandi kongera kwitura urusengeru rw'Abayahudi bigereranya ukwongera kwitura urusengeru rwa politiki ku ncuro ya kabiri.

Uwo ni bwo mwaka nyirizina Antiochus Epiphanes yapfuyemo, kandi ni we wari ububasha bwahatiraga Abayahudi kwakira imigenzo y'idini y'Ubugereki, bityo bikaba byaratumye habaho ubwigomeke bw'Abamakabeyo bwo mu wa 167 BC. Mu irahira rya kabiri rya Trump mu 2025, idini ry'Ubugereki (globalism) rizatsindwa burundu muri Leta Zunze Ubumwe z'Amerika, kandi ibitangaza bya satani bizatangira guha imbaraga umurimo wo guhuza itorero na leta. Muri uwo mwanya ni bwo Trump azashyira umukono ku mabwiriza nyubahirizategeko ahura n'Amategeko y'Abanyamahanga n'Ay'Ubushotoranyi, bityo bikaranga itangiriro ry'ikorwa ry'igishushanyo cy'innyamaswa (161 BC), kandi azatangira urukurikirane rwa kabiri rw'Imanza za Pelosi. Amategeko y'Abanyamahanga n'Ay'Ubushotoranyi aranga itangiriro ry'igihe cy'ikorwa ry'igishushanyo cy'innyamaswa, kandi icyo gihe kirangira ku itegeko ryo ku Cyumweru, nk'uko cyashushanyijwe mbere n'umwaka wa 158 BC.

Bityo, igihe kigizwe no kuremwa k'ishusho ya nyamaswa gitangirana n'“ibikorwa” bituma Trump afunga ibinyamakuru n'itangazamakuru bikuru, yirukana abanyamahanga bari mu gihugu mu buryo butemewe n'amategeko, kandi agafata akageza imbere y'ubutabera abari mu mugambi mubisha w'ishyamba ry'Abademokarate. Intangiriro y'icyo gihe irangwa n'itotezwa rya politiki rizanwa na Trump, kandi kigasozwa n'itotezwa rishingiye ku idini.

Muri ubu buryo, ikimenyetso cyo hagati cyo mu 1789 n'Itegeko Nshinga, ni ibigeragezo bya Pelosi byo mu 2021, bigaragaza igihe kirangira gifite amateka asa n'ayo ku ntangiriro, ariko urukurikirane rwa nyuma rw'ibigeragezo bya Pelosi ni uguhindukira kwa politiki ku birebana n'abari ubu bakurikiranwa kandi bagafungwa. Ikimenyetso cya kabiri kiri ku murongo w'Uburupotesitanti bw'ubuhakanyi ni ibigeragezo bya Pelosi bikubiyemo ubuperezida bwa Joe Biden, kandi icyo gihe kirangira muri Mutarama 2025, ubwo ikimenyetso cyo mu 1789, kiri ku murongo wa Repubulikanisimu y'ubuhakanyi, kigeraho ku wa 20 Mutarama 2025, binyuze mu mabwiriza nyubahirizwa y'umukuru w'igihugu akurikira ako kanya irahira rya kabiri rya Trump. Ibyo bitangira igihe igihugu kivuga nk'ikiyoka (Alien and Sedition Acts), kigana ku itegeko ryo ku Cyumweru aho igihugu kivuga nk'ikiyoka. Muri icyo gihe, Itegeko Nshinga, rihagarariwe na 1789, rigenda rihirikwa buhoro buhoro.

Mu irahira rya kabiri rya Trump, ahinduka perezida wa munani ukomoka kuri ba barindwi, kandi ishyirwaho ry'ishusho y'innyamaswa rigaragaza uburyo amahembe y'ubuhakanyi ya Giporotesitanti n'Uburepubulikani ahurira hamwe akaba ihembe rimwe, Abaporotesitanti ari bo bayoboze iyo sano. Muri ayo mateka nyene, abahamagariwe kuba ibihumbi ijana na mirongo ine na bine bashyirwaho ikimenyetso mbere yo kuzamurirwa kuba ihembe rya Giporotesitanti y'ukuri mu itegeko ryo ku cyumweru rigiye kuza vuba.

Ubutumwa bw'ishyirwaho ikimenyetso, ari bwo Ibyahishuwe bya Yesu Kristo, bukurwaho ikidodo mbere gato y'uko igihe cy'igeragezwa kirangira, ni cya gice cya Daniyeli kijyanye n'iminsi y'imperuka. icyo gice gikurwaho ikidodo ni amateka ahishwe ya Daniyeli 11:40, kandi umurongo wa 13 kugeza ku wa 15 bihurirana n'ayo mateka ahishwe. Ni cyo gituma ubutumwa bukurwaho ikidodo mbere gato y'uko igihe cy'igeragezwa kirangira, bwashushanyijwe mbere n'ubutumwa bw'ubuhanuzi bwahishwe bw'ishusho y'inyamaswa za Nebukadinezari, ari bwo butumwa nyirizina bwo kwifatanya kw'inkoni ebyiri z'amahembe y'ubuhakanyi ya Porotesitanti n'Uburepubulikani, byagereranyijwe n'Abamakabayo na Antiyokusi wa III mu murongo wa 13 kugeza ku wa 15.

Ubutumwa bwerekana ishyirwaho ry'igishushanyo cy'inyamaswa ni bwo butumwa butanga kwezwa gushinga ikimenyetso ku ihembe ry'ukuri ry'Abaporotesitanti.

Mu murongo wa cumi na kane, mu mwaka wa 200 Mbere ya Kristo, ni ho Roma y'abapagani ivugwa bwa mbere mu nkuru y'ubuhanuzi, ubwo yahagurukaga kurinda umwami mushya w'uruhinja wa Egiputa, imurinda ubumwe bwo kurwanya Egiputa bwari bwashyizweho na Antiochus III na Philipi w'i Makedoniya. Muri uwo mwaka ni bwo Intambara ya Panium yarwanwe na Antiochus III arwanya Ptolemy V. Kwinjizwa kw'abagome bo mu bwoko bwawe bashyira ihame iryo yerekwa, ubumwe hagati ya Antiochus na Philipi, ndetse n'Intambara ya Panium, byose byabereye muri uwo mwaka. Ni cyo gituma ikimenyetso cy'inzira kigaragaza ubumwe hagati ya Antiochus, ushushanya ihembe rya Repubulika ry'inyamaswa yo ku isi, na Philipi w'i Makedoniya, izina rya kera ry'Ubugiriki, ushushanya Umuryango w'Abibumbye.

Ku rwego rw'ubuhanuzi, ku Rugamba rwa Panium habaho ubufatanye hagati y'ikiyoka (Makedoniya) n'umuhanuzi w'ibinyoma (USA). Impamvu y'ibanze yatumye habaho ubwo bufatanye yari iyo kugabana ubutegetsi bwa Egiputa, bwashushanyaga Uburusiya buri gusenye.

Igihe Yesu yajyanaga abigishwa be i Panium, icyo gihe hiyitwaga Kayisariya ya Filipo. Filipo wa Herode, umwuzukuru wa Herode Mukuru, yari yararangije gusana uwo mujyi maze awita izina rya Kayisari Awugusito n'irye ubwe, bityo awita Kayisariya ya Filipo. Isano ryabo rigereranya Roma ifitanye isano na Roma, ariko Filipo ni Roma nto ugereranyije na Kayisari; kandi ku rwego rw'ubuhanuzi Herode Filipo agereranya Salome, umukobwa wa Herodiya. Ni cyo gituma, mu izina rya Kayisariya ya Filipo, dusangamo Herode Filipo agereranya umuhanuzi w'ibinyoma, naho Kayisari agereranya ubupapa.

Bityo rero, amateka y'ubuhanuzi ya Panium agaragaza amashyirahamwe abiri: rimwe aho umuhanuzi w'ibinyoma (Trump) afatanyaga n'ikiyoka (Umuryango w'Abibumbye), n'irindi aho umuhanuzi w'ibinyoma (Trump) afatanyaga n'ubupapa (Kayisari). Mu murongo wa cumi na gatandatu hagereranyijwe itegeko ryo ku Cyumweru, kandi ni ho ishyirwa mu bikorwa ry'ubumwe bw'impande eshatu rigaragarira; nyamara iyo gahunda yari yarashyizweho mbere y'itegeko ryo ku Cyumweru, mu murongo wa cumi na gatanu no mu Ntambara ya Panium.

“Binyuze ku itegeko rishyiraho ubutegetsi bw'Ubuseridoti bwa Papa mu kurenga ku mategeko y'Imana, igihugu cyacu kizitandukanya burundu no gukiranuka. Igihe Ubuporotesitanti buzambura ukuboko kwabwo hakurya y'umworera kugira ngo bufate

ukuboko kw'ubutegetsi bw'Abaroma, igihe buzambukira hejuru y'ikuzimu kugira ngo busuhuze Ubumyukagaho, igihe, bitewe n'ingaruka z'iri huriro ry'impane eshatu, igihugu cyacu kizihakana buri hame ry'Itegeko Nshinga ryacyo nk'ubutegetsi bw'Abaporotesitanti n'ubwa repubulika, kandi kikagena uburyo bwo gukwirakwiza ibinyoma n'ubuyobe bwa Papa, ni bwo tuzamenya ko igihe kigeze cy'imirimu itangaje ya Satani kandi ko imperuka yegereje." Testimonies, volume 5, 451.

Tuzakomeza iki cyigisho mu nyandiko yacu itaha.

"Ihishurirwa si uguhanga cyangwa kuvumbura ikintu gishya, ahubwo ni ukugaragazwa kw'ibyariho, ariko kugeza igihe bihishuriwe, bitazwi n'abantu. Ukuri gukomeye kandi kw'iteka kubonekamo mu butumwa bwiza guhishurwa binyuze mu gushakashaka dushyizeho umwete no kwicisha bugufi imbere y'Imana. Umwigisha w'Ubumana ayobora ubwenge bw'umuntu wicisha bugufi ushaka ukuri; kandi, ku buyobozi bwa Mwuka Wera, ukuri kw'Ijambo kumenyeshwa uwo muntu. Kandi nta bundi buryo bwo kumenya burusha ubu kugira ukuri n'ubushobozi. Isezerano ry'Umukiza ryari iri: 'Ariko uwo Mwuka w'ukuri naza, azabayobora mu kuri kose.' Ni mu guhabwa Mwuka Wera ni ho duhabwa gusobanukirwa Ijambo ry'Imana."

Umwanditsi wa Zaburi yaranditse ati: "Umusore yakwejesha inzira ye iki? Ni ukwirinda yitonze nk'uko ijambo ryawe ritegeka. Ndagushakishije n'umutima wanjye wose; ntukemere ko ndengera amategeko yawe.... Hwejesha amaso yanjye, kugira ngo ndebe ibitangaza byo mu mategeko yawe."

"Turagirwa gushaka ukuri nk'uwushaka ubutunzi bwahishwe. Uwiteka afungura ubwenge bw'ushakashaka by'ukuri ukuri; kandi Mwuka Wera amushoboza gusobanukirwa ukuri kw'ibyahishuwe. Ibyo ni byo umunyezaburi ashaka kuvuga ubwo asaba ko amaso ye yahumurwa kugira ngo arebe ibitangaza biri mu mategeko. Iyo umutima ugize inyota y'ibyiza bihebuje bya Yesu Kristo, ubwenge bushobozwa gusobanukirwa n'ikuzo ry'isi iruta iyindi. Ni ku bufasha bw'Umwigisha mvajuru gusa dushobora gusobanukirwa ukuri kw'Ijambo ry'Imana. Mu ishuri rya Kristo ni ho twiga kuba aboroheje kandi bicisha bugufi, kuko duhabwa gusobanukirwa amayobera yo kubaha Imana.

"Uwahumekeye Ijambo ni we wari Umusobanuro nyakuri w'Ijambo. Kristo yagaragazaga inyigisho ze akangurira abamwumvaga kwitegereza amategeko yoroheje ya kamere, n'ibintu basanzwe bamenyereye babonaga kandi bagakoresha buri muni. Bityo yayoboraga ibitekerezo byabo abikura ku by'isi akabigeza ku by'umwuka. Benshi ntibahise bafata ako kanya ubusobanuro bw'imigani ye; ariko uko umunsi ku wundi bahuraga n'ibyo bintu Umwigisha Mukuru yari yarahuje n'ukuri ko mu by'umwuka, bamwe batangiraga gutahura amasomo y'ukuri mvajuru yari yarashatse gushimangira, maze bakemezwa ukuri kw'umurimo we kandi bagahindukirira ubutumwa bwiza." Sabbath School Worker, December 1, 1909.